

PERSONÁLIE

Bohuslav Hladík osmdesátiletý

Významné životní jubileum, 80 let, oslavil 19. ledna 1998 regionální historik, ornitolog, dlouholetý vedoucí pobočky Muzea Vysočiny v Polné a první redaktor přírodovědného oddílu Vlastivědného sborníku Vysočiny Bohuslav Hladík. A nutno dodat, že je oslavil uprostřed pilné práce, neboť přes svůj jistě úctyhodný věk se tento „zasloužilý Poleňák“ stále aktivně účastní společenského a kulturního života svého milovaného města. Mimo jiné zasedá v redakční radě obnoveného sborníku Polensko, především na jeho stránkách publikuje výsledky své ornitologické i historické práce, podílí se na přípravě výstav a expozic polenské pobočky Muzea Vysočiny a je stále vyhledávaným znalcem dějin Polenska. Podrobnější informace o životě a práci B. Hladíka spolu s bibliografií společenských prací jsme v našem sborníku uveřejnili při příležitosti jeho 75. narozenin (viz Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl věd společenských VIII, 1992, s. 299 - 302). Předkládaný soupis zachycuje výsledky hladíkovy publikační činnosti v letech 1993 - 1998.

Ve věku, do něhož Bohuslav Hladík dospěl, se většinou přává pevné zdraví a pokojné stáří; v případě našeho jubilanta je však nutno gratu-

laci pozměnit. Do dalších let tedy přejeme pevné zdraví a hodně pracovního elánu.

Soupis společenských prací Bohuslava Hladíka za léta 1993 - 1998:

1994

– *Za Rudolfem Radoušem*, Polenský zpravodaj, listopad, s. 20. (s V. Fišarem a J. Prchalem)

1995

– *Za Rudolfem Radoušem (1920 - 1994)*, Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl věd společenských IX, 1994 (vydáno 1995), s. 305.

– *Z jednání představenstva polenského soukennického cechu 4. září 1831*, Polenský zpravodaj, červen, s. 10 - 11.

– *Junák Polná svobodnému národu*, Svojsíkův štít, č. 2, s. 5.

1996

– *Polenské nouzové peněžní poukázky z let 1848 - 1849*, Polensko V, č. 3, s. 13 - 16.

– *Bedřich Neubauer, polenský muzejník*, Polensko V, č. 4, s. 1 - 2.

1997

– *Nejstarší pohledy na Polnou z první poloviny 17. století*, Polensko VI, č. 2, s. 10 - 12.

1998

– *Ilustrace Karla Liebschera s polenskými motivy v díle A. Sedláčka Hradů, zámky a tvrze království Českého, Polensko VII, č. 1, s. 20 - 21.*

Petr Dvořák

Příliš skromný sedmdesátník

26. prosince 1997 oslavil ve vší skromnosti své sedmdesátiny jihlavský rodák, syn prvního českého knihovníka v Jihlavě, doc. PhDr. Jiří Rambousek, CSc. Už jako student jihlavského gymnázia byl Rambousek velmi aktivní (byl předsedou Studentské rady gymnázia a jihlavským dopisovatelem *Mladé fronty*). Školu absolvoval roku 1947 s vyznamenáním. Po otcově vzoru studoval Filozofickou fakultu Karlovy univerzity (obor čeština - filozofie) a studia ukončil v roce 1952 doktorátem. Po působení na základních (Jemnice) a středních (Jablonec nad Nisou) školách se stal roku 1962 odborným asistentem jihlavského Pedagogického institutu a po jeho zrušení přešel od září 1964 na Pedagogickou fakultu Masarykovy univerzity (dříve UJEP) v Brně.

Po doslovehch ke Gogolovu *Revizoru* a Tylovu Janu Husovi (pro Státní pedagogické nakladatelství) napsal Rambousek delší studie o válečné tvorbě Jaroslava Seiferta a o interpretaci meziválečné poezie na středních školách. Byl jedním z redaktorů a autorů studijní příručky *Česká literatura 1918 - 1945*, jež vyšla roku 1970 nákladem 20 000 výtisků v Československém spisovateli. Kniha však nebyla předána do distribuce a byla dána do stoupy, především kvůli heslům o exilových a katolických autorech. Rambouskova kapitola o Ivanu Blatném byla pak po letech přetištěna v brněnské revui *Universitas*. Na knize se vedle manželů Rambouskových (a několika dalších autorů) podíleli i Jihlavané PhDr. Jaroslav Fencl, PhDr. Antonín Mrvka, CSc., a prof. Jaroslav Točík. Malou část nákladu se podařilo zachránit ze sběrný starého papíru v Praze - Holešovicích díky pomoci dalšího Jihlavana, Rambouskova bratrance JUDr. Zdeňka Horáčka.

Na začátku normalizace odvezl Rambousek s vědomím několika kolegů z budovy fakulty materiály zabavené Státní bezpečností v bytě pounorového emigranta, básníka Ivana Blatného (rukopisy básní a próz, dopisy, fotografie atp.), a uschoval je ve svém bytě. Na fakultu se tyto písemnosti dostaly díky dobrým kontaktům Rambouskova nadřízeného s StB. Tento Rambouskův kolega (a v sedmdesátých letech jeden z normalizátorů, jejichž „zásluhou“ muselo Pedagogickou fakultu opustit více než třicet vysokoškolských učitelů) na krabici s Blatného písemnostmi později zapomněl. Po listopadu 1989 dal Rambousek tyto materiály k dispozici editorům Blatného díla Rudolfu Havlovi a Jiřímu Trávníčkovi; značná část Blatného neznámých rukopisných prací již vyšla v prvním svazku Blatného spisů (*Verše 1933 - 1953*) v nakladatelství Atlantis.

V roce 1973 byl Rambousek donucen opustit fakultu. Pracoval potom v brněnském družstvu *Dlažba* jako skladník, vrátný a topič a nakonec skladový účetní. V této době nesměl publikovat, ale několik prací uveřejnil pod jmény svých přátel (např. dr. Zdeňka Grmolce) a zejména své ženy PhDr. Soni Rambouskové (1928 - 1986). Od roku 1976 Rambousek externě spolupracoval s časopisem *Věda a život* (měl na starosti stylistickou a pravopisnou revizi zařazených příspěvků), v němž mohl pod značkou uveřejňovat i kratší články a překlady. Odborné stati mohl díky pomoci přátel ze severních Čech publikovat ve sborníku *Českolipsko literární* (v roce 1982 samostatně vydaná studie *Jiří Mahen a Českolipsko*). Za to, že mohl v letech 1977 - 1988 pravidelně přednášet v pražském Kruhu přátel českého jazyka, vděčí Rambousek svému uctívanému univerzitnímu učiteli prof. Vladimíru Šmilauerovi (v roce 1985 přednášel o Josefu Palivcovi, o němž psal už ve své kandidátské práci a v knize *Česká literatura 1918 - 1945*; po listopadu 1989 pak vydal dva svazky Palivcových děl).

V lednu 1990 se Rambousek vrátil na brněnskou Pedagogickou fakultu, obhájil kandidátskou práci z roku 1970, jejíž obhajobu normalizátoři zakázali, habilitoval se a stal se na dva roky vedoucím katedry bohemistiky. Napsal studie *Jaroslav Hašek a Jihlava* (*Vlastivědný sborník Vysočiny VII, 1990*), *O Jarmile*

Haškové a jejím „českolipském“ románu pro dívky (1991), Básník Josef Škvorecký (1991), Horovy básnické skladby z let 1939 - 1945 (1991), Kdo je kdo v Ortenově generaci (1992) a také studijní pomůcku Teze dějin české literatury po roce 1945 (v časopise Komenský). Především se však intenzivně zabýval osobností švagra bratří Čapků, básníka, překladatele, esejisty a diplomata Josefa Palivce. V roce 1993 vydal v nakladatelství TORST knihu Josef PALIVEC, Básně, eseje, překlady a v roce 1996 Prózy, listy z vězení, pozdravy přátel, kde najdeme i podrobnou dokumentaci Palivcovy perzekuce komunistickým režimem včetně pomlouvačných článků dobového tisku a dokladů vytrvalé, ale marné snahy tehdy již vážně nemocné Palivcovy ženy Heleny Palivcové - Čapkové vymoci pro manžela milost. Oba svazky jsou doplněny Rambouskovými zasvěcenými doslovy a podrobným poznámkovým aparátem. Už roku 1992 uveřejnil Rambousek ve čtvrtletníku KLUB, vydávaném Pedagogickou fakultou Masarykovy univerzity, vedle neznámých veršů Františka Halase i fotoreprodukcí dopisu, jímž se v říjnu 1953 obrátilo čtyřicet českých spisovatelů, vědců a umělců na prezidenta Antonína Zápotockého se žádostí o milost pro Josefa Palivce, odsouzeného roku 1951 ke dvaceti letům vězení. Zápotocký však žádosti nevyhověl, pouze snížil Palivcův trest na deset let. V budoucnu by Rambousek rád připravil ještě poslední svazek, obsahující Palivcovu odeslanou i přijatou korespondenci - Listář Josefa Palivce.

V roce 1996 byla ve Vlastivědném sborníku Vysočiny uveřejněna Rambouskova objevná studie *Ilegální kulturní časopis Vitr*. Byl to časopis vycházející v posledních letech nacistické okupace (1944 - 1945) a znovu pak na počátku komunistické totality (1949). Rambouskovi se podařilo shromáždit bohatý materiál o skupině mladých umělců, k níž vedle neznámých talentů (František Toman, Ladislav Pospíchal, Bohumil Šeda, bratři Jaroslav a Ladislav Točíkové, Zdena Honsová, Ferdinand Matějka a další) patřili později uznávaní autoři Antonín Bartušek, Ladislav Novák, Oldřich Sirovátka, Jiří Jobánek, Jan Machoň, Miloš V. Dočekal a také významný malíř a grafik Jiří John.

V rozhovoru pro časopis Tvar Rambousek skromně říká, že i když mu vnější okolnosti nebyly příliš nakloněny, mohl snad v životě vykonat více. Sám se prý nepokládá za vědce, nýbrž především za kantora - češtináře. Trvalým zdrojem radosti je mu v posledních letech fakt, že se i v rodné Jihlavě setkává v muzeu a archivu se vzdělanými mladými odborníky, kteří pokračují v práci započaté po roce 1945 staršími badateli. Jiřího Rambouska dobře znají i účastníci akcí Klubu přátel staré Jihlavy, kde přednášel o vztahu českých spisovatelů k našemu městu.

Doc. Jiří Rambousek dosud na částečný úvazek přednáší na Pedagogické fakultě MU, ale také na brněnské Filozofické fakultě (v roce 1997/98 o díle Jaroslava Seiferta). Letní měsíce tráví ve Velkém Beranově, někdejšímu působišti svého dědečka, učitele a zakladatele českých hasičských sborů na Moravě Karla Vozába. V lednu 1998 uspořádala Pedagogická fakulta na počest Rambouskova jubilea celodenní sympozium Osudové desetiletí české literatury 1938 - 1948. Přednesené příspěvky budou otištěny ve Sborníku prací katedry české literatury Pedagogické fakulty. S upřímnou gratulací se k našemu rodáku hlásíme i my.

Jaroslav Točík

Poznámka redakce: Charakteristiku docenta Rambouska velice výstižně doplňuje a o jeho vřelém vztahu k rodné Jihlavě vypovídá odstavec z dopisu, který přiložil ke svým článkům pro toto číslo Vlastivědného sborníku Vysočiny. Dovolujeme si jej citovat:
..... *Mám dva nesplněné dlouhodobé termíny pro Prahu, a tak přemýšlím o tom, proč jsem vlastně tolik času věnoval příspěvkům pro sborník MV. Bude to zřejmě tím, že psát o jihlavských tématech mi umožňuje vracet se ve vzpomínkách do známých míst a ke známým lidem - a to mě baví víc než např. uvažovat o znakové podstatě literárního díla a podobných věcech...*

Soupis prací Jiřího Rambouska vztahujících se k Jihlavě a jihlavskému regionu

Soupis je výběrem z anotované bibliografie, kterou připravil Michal Příbáň ve spolupráci se studenty Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity Kateřinou Blažkovou, Jitkou Bočkovou, Vlastimilem Čechem, Markétou Dosebavovou, Evou Kosovou, Zuzanou Kročákovou, Alešem Kubíkem, Davidem Ondrušem a Radovanem Pláškem. Nejsou sem zahrnuty zprávy a články z Mladé fronty z let 1946 - 1948, kdy byl Jiří Rambousek jihlavským dopisovatelem tohoto deníku.

1945

1. *Chod'te více do divadla*, Mladá Vysočina 1, č. 12, 11. 10., s. 4.
– Glosa vybízející k návštěvě Horáckého divadla.
2. *Julius Zeyer: „Stará historie“ v novém pojetí*, tamtéž, s. 4.
– Krátká recenze představení souboru ze Starče.
3. *Lidové hlasy a divadlo*, tamtéž, č. 14, 25. 10., s. 5.
– Polemika s článkem v Lidových hlasech, reagujícím na glosu *Chod'te více do divadla*. Viz 1.
4. *Alexej Arbuzov, Daleká cesta*, tamtéž, č. 16, 22. 12., s. 7.
– Recenze představení Horáckého divadla.

1946

5. *Bratři Čapkové: Adam Stvořitel*, Nové mládí 2, č. 3 (1), únor, s. 5.
– Recenze představení Horáckého divadla.
6. *Naši středoškoláci ve Švýcarsku*, Svobodné slovo 2, 14. 8. (jihlavská mutace)
– Krátká reportáž o výměnném pobytu jihlavských studentů ve Švýcarsku.
7. *Středoškoláci ve Švýcarsku*, Naše slovo 2, č. 33-34, 23. 8., s. 4.
– Obsáhlejší verze článku č. 6.
8. *O práci středoškolského divadelního kroužku*, Nové mládí 2, č. 14, říjen, s. 3.
– Recenze dvou představení dramatického kroužku jihlavských středoškoláků.
9. *Horácké se vrátilo*, tamtéž, č. 15, 25. 11., s. 4.
– Recenze inscenace Čapkova Loupežníka v HD.

1947

10. *Ještě k Horáckému divadlu*, Mladá fronta 3, 12. 2., s. 4. (moravská mutace)
– Článek se zabývá nízkou návštěvností jihlavských představení Horáckého divadla. Autor soudí, že se jedná o obecný problém českého divadla.

1948

11. *Premiéra v Horáckém*, Mladá fronta 4, 1. 4., s. 4.
– V HD byla v režii Miloše Hynšta uvedena veselohra slovenského dramatika a kritika Petera Zvona (vl. jm. Vladimír Sýkora).

1955

12. *Jihlava - městská rezervace Státní památkové správy*, Naše vlast 3, č. 9, s. 142 - 143.
– Recenze stejnojmenné publikace, redigované H. Rokytou a J. Hilmerou, jejíž hlavní část tvoří stať Evy Šamánkové o dějinách a stavebním vývoji Jihlavy.

1965

13. *František Halas a Jihlava*, Jiskra (Jihlava) 6-47, č. 21, 11. 5., s. 3.
– Článek o vztahu F. Halase k jihlavskému regionu.
14. *Vítězslav Nezval a Jihlava*, tamtéž, č. 41, 20. 7., s. 3.
– Článek o vztahu V. Nezvala k Jihlavě.

1966

15. *Jihlava a dílo Vladislava Vančury*, Jiskra (Jihlava) 7-48, č. 50, 24. 6., s. 3.
– Článek o jihlavské kapitole Vančurových Obrazů z dějin národa českého.

1969

16. *Z historie Polné*, Rovnost 84, 16. 5. (vyd. Brno-venkov)
– Glosa o publikaci B. Hladíka Historický kalendář města Polné.

1971

17. *1939 - 1945 - 1947*. In: Padesát let jihlavského gymnázia. Red. A. Kába, Jihlava, Gymnázium 1971, s. 126 - 129.
– Autor vzpomíná na válečná a první poválečná léta jihlavského gymnázia; upozor-

ňuje zvláště na obsah časopisu *Student* a okolnosti jeho vydávání.

1972

18. *Výstava Evy Činčerové*, Jiskra (Jihlava) 13-53, č. 2, 7. 1., s. 4.
– Recenze brněnské výstavy jihlavské rodáčky. Sign. -RK-

1973

19. *Jungmannovo výročí a Jihlava*, Jiskra (Jihlava) 14-54, č. 57, 20. 7., s. 4.
– Připomínka událostí souvisejících s tryznou za Josefa Jungmanna v Jihlavě v roce 1847. Článek reaguje na příspěvek dr. J. Novotného v Lidové demokracii a určuje jako autora zprávy popisující jihlavskou tryznu (v Květech 1847) Matěje Kneissla. Novotný se o něm zmiňuje jako o „neznámém jihlavském vlastenci“. Sign. S. Rambousková.
20. *Výstava J. Bulanta v Jihlavě*, Rovnost 88, č. 291, 7. 12., s. 5.
– Článek - na základě souborné výstavy v Oblastní galerii Vysočiny - hodnotí výtvarné dílo Josefa Bulanta. Sign. (sr).

1975

21. *František Gellner a Jihlava*, Jiskra (Jihlava) 16-56, č. 4, 14. 1., s. 3.
– Článek o vztahu F. Gellnera k Jihlavě. Sign. Soňa Rambousková.
22. *Zapomínaný básník*, Rovnost 90, č. 50, 28. 2., s. 5.
– Recenze výboru z básní Vincence Furcha *Plná luna* (uspoř. A. Bartušek), Brno, Blok 1975. Sign. -sr-.
23. *Vítězslav Nezval a Jihlava*, Jiskra (Jihlava) 16-56, č. 44, 3. 6., s. 5.
– Nová verze staršího článku o vztahu V. Nezvala k Jihlavě. Viz č. 14. Sign. Soňa Rambousková.

1979

24. *Křížem krážem literární Moravou*, Věda a život 24, č. 9, s. 575.
– Recenze knihy Vladimíra Kováříka *Literární toulky Moravou*. Autor upozorňuje na některé Kováříkovy omyly a opomenutí.

1984

25. *Literární místopis okresu Jihlava*. Rukopis, 227 s., uloženo v Městské knihovně v Jihlavě. (s A. Šimkou)
– Slovníková příručka s medailony autorů, kteří měli či mají vztah k jihlavskému regionu. Text rozdělen podle jednotlivých obcí, v rámci obcí je uspořádání abecední.

1985

26. *40 let od tragické smrti malíře Miloše Vozába*, Naše město (Třešť) 14, č. 6, s. 41.
– Vzpomínka na devatenáctiletého absolventa telčského gymnázia, nadaného výtvarníka a hudebníka, který se stal obětí fašismu.
27. *Matěj Kneissel, pedagog, který předešel svoji dobu*, tamtéž, č. 9, s. 60 - 61. (s A. Šimkou)
– Obsáhlejší stať o životě a díle významného třešťského rodáka.
28. *Jubilejná spomienka*. In: Alois Šimka, *personálna bibliografia*, Bratislava, Výstavba hl. mesta SSR Bratislavy 1985, s. 1.
– Úvod k personální bibliografii Aloise Šimky.

1989

29. „Třešťská“ báseň Františka Halase, Naše město (Třešť) 18, č. 4, s. 28.
– Připomínka přátelského vztahu Františka Halase a třešťské rodáčky Ireny Krausové, která zahynula roku 1944 v Osvětimi. Halas věnoval I. Krausové báseň *Ztracená*. Článek upozorňuje na studii Aleny Hájkové ve sborníku F. Halas, spolutvůrce pokrokové kulturní politiky.

1990

30. *Jaroslav Hašek a Jihlava*, *Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl věd společenských VII*, s. 217 - 226.
– Rozsáhlá stať o Haškových cestách na Vysočinu.
31. *Sbohem, pane profesore!*, *Jihlavské listy* 1, č. 50, 27. 7., s. 3.
– Nekrolog profesora jihlavského gymnázia Břetislava Kovaříka.

1992

32. *Comeback Vladimíra Kříže*, *Jihlavské listy* 3, č. 86, 27. 10., s. 3.

– Recenze knihy Vladimíra Kříže (nar. 1948) *Neobyčejné cesty*.

1993

33. *Pestré cestování Vladimíra Kříže*, *Rovnost* 108, č. 63, 17. 3., s. 5.
– Jiná verze posudku Křížovy knihy. Viz č. 32.
34. *Jihlavské studentky u Rudolfa Slánského aneb Nejen básníci přicházejí o iluze*, *Jihlavské listy* 4, č. 70, 7. 9., s. 4; č. 71, 10. 9., s. 4.
– Úvod k článku Ludmily Salačové. Týká se případu dvou studentek jihlavského gymnázia, které v roce 1946 protestovaly přímo u Rudolfa Slánského proti násilné repatriaci dvou učitelek ruštiny.
35. *Vzpomínka*, tamtéž, č. 89, 12. 11., s. 6.
– Krátká vzpomínka na D. Smolovou - Šedivou (1929 - 1992), autorku učebnic a studií z oblasti pedagogiky.

1994

36. *Z Autobiografie Dominika Pecky*. In: 75 let českého gymnázia v Jihlavě, *Jihlava, Gymnázium*, s. 61 - 64.
– Úvod, výběr a ediční příprava vybraných kapitol. Později vyšly Peckovy memoáry knižně pod názvem *Starý profesor vzpomíná*. Viz také č. 63 a 72.
37. *Osudy*. Tamtéž, s. 70 - 74.
– Článek připomíná pohnuté životní osudy učitelů a studentů jihlavského gymnázia Jiřího Šafránka, Vlastimila Kučery a Jiřího Kárneta.
38. *Sbohem, pane profesore*. Tamtéž, s. 76 - 77.
– Přetisk z *Jihlavských listů*. Viz č. 31.
39. *Dominik Pecka v Atlantisu*, *Duha* 8, č. 3, s. 29.
– Recenze knihy Dominka Pecky *Z deníku marnosti*. Viz také č. 72.
40. *Oslavy na jihlavském gymnáziu*, *Lidové noviny* 7, příloha *Moravské listy*, 28. 6., s. 3.
– Článek o oslavách 75. výročí jihlavského českého gymnázia.
41. *Po válce se vrátil do Jihlavy pěšky*, *Jihlavské listy* 5, č. 52, 1. 7., s. 4. (s J. Točíkem)
– Stať se zabývá literárním dílem Dominika Pecky.
42. *Ad: Vady na kráse*, tamtéž, č. 59, 26. 7., s. 3.
– Polemický článek o almanachu jihlavského gymnázia.

1995

43. *Božena Němcová na hostině v jihlavském pivovaru*, *Vlastivědný sborník Vysočiny*, oddíl věd společenských IX, 1994 (vyšlo 1995), s. 279 - 280.
– Glosa upozorňuje na zmínku o Jihlavě v povídce *Dobry člověk* a ve stručných autobiografických poznámkách Boženy Němcové.
44. *Šimkovy monografie o významných osobnostech Jihlavska*, tamtéž, s. 312 - 316.
– Recenze brožur, které připravoval a v malých nákladech či jako soukromé tisky vydával novinář Alois Šimka.
45. *Diplomové práce s jihlavskou tematikou*, tamtéž, s. 316 - 317.
– Zpráva o diplomových pracích vypracovaných na Pedagogickém institutu v Jihlavě, Pedagogické fakultě MU v Brně a Vysoké škole pedagogické v Hradci Králové.
46. *Osmdesátka profesora Vlastimila Kučery*, *Jihlavské listy* 6, č. 30, 14. 4., s. 7.
– Článek k narozeninám bývalého profesora jihlavského gymnázia, který byl v 50. letech vězněn komunistickým režimem.
47. *Osmdesátiny jednoho z vězňů absolventů Masarykovy univerzity*, *Univerzitní noviny* 2, č. 4, s. 19.
– Jiná verze článku o Vlastimilu Kučerovi (viz č. 46).
48. *Právě před sto lety se narodil D. Pecka*, *Jihlavské listy* 6, č. 62, 4. 8., s. 5.
– První část článku k výročí spisovatele Dominika Pecky.
49. *Starý profesor se hlásí o slovo*, tamtéž, č. 63, 8. 8., s. 4.
– Druhá část článku č. 48. Viz také č. 72.
50. *Studie Sylvie Stanovské připomíná historii jihlavských „mistrů pěvců“*, tamtéž, č. 71, 5. 9., s. 4.
– Recenze německy psané studie *Die Meistersinger in Iglau*, která byla publikována ve *Sborníku prací FF MU Brno*. Recenzent připomíná práci jihlavského překladatele Františka Marka, o níž se autorka nezmínila.
51. *Nad prací Petra Dvořáka o nakladateli Birnbaumovi*, tamtéž, č. 79, 3. 10., s. 4.
– Referát o stati z *Vlastivědného sborníku Vysočiny*, oddíl věd společenských IX/1994.

52. *Ještě k názvům jihlavských ulic*, tamtéž, č. 84, 20. 10., s. 9.

– Polemika s názorem, že Jihlava by se neměla vracet k pojmenování ulic jmény významných německých Jihlavanů.

53. *Brožura o díle profesora Pecky*, tamtéž, č. 86, 27. 10., s. 4.

– Glosa o pamětní brožuře Aloise Řídkého k výročí Dominika Pecky. Sign. -JR-.

1996

54. *Málo známý nakladatel z Brtnice*, Duha 10, č. 1, s. 18.

– Článek připomíná činnost pozapomenutého nakladatele Josefa Birnbauma a odkazuje k soupisu jeho produkce, kterou spolu se statí o Birnbaumovi publikoval Petr Dvořák v 9. svazku Vlastivědného sborníku Vysočiny, oddíl věd společenských.

55. *Moudrost a humor Dominika Pecky*, Duha 10, č. 1, s. 21.

– Recenze knihy Dominika Pecky *Starý profesor se hlásí o slovo* (Český Těšín, Cor Jesu 1995).

56. *Monstrum červených ufounů*, Reflex 7, č. 33, s. 3.

– Glosa k leteckému snímku Jihlavy a komentáři, který snímek provázal (Reflex 28/1996).

1997

57. *Ilegální kulturní časopis Vitr*, Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl věd společenských X, 1996 (vyšlo 1997), s. 329 - 354.

– Podrobná studie o ilegálním kulturním časopisu Vitr, vydávaném mladými autory v letech 1944 - 1945 a 1948 - 1949.

58. *Zakázaná knížka z Jihlavy*, tamtéž, s. 361 - 362.

– Poznámka o Mírové čítance (1913 - 1914) autorem J. Wurmové a P. Moudré, jejíž rozšiřování a užívání ve školách zakázala rakouská vláda.

59. *Dvacet let od smrti Pavla Kypra*, tamtéž, s. 384 - 385.

– Medailon novináře a spisovatele Pavla Kypra (1909 - 1976).

60. *Diplomová práce o Mahenově korespondenci*, tamtéž, s. 406 - 407.

– Zpráva o diplomové práci Mgr. Blanky Vackové *Knihovnická korespondence Jiří-*

ho Mahena, obhájené na Pedagogické fakultě MU v roce 1996. Jde o přepis 183 položek z korespondence mezi Jiřím Mahenem a jihlavským knihovníkem Stanislavem Rambouskem (1897 - 1937).

61. *Kamila Moučková o svém životě*, tamtéž, s. 408 - 409.

– Recenze knihy Kamily Moučkové a Vlastimila Ježka *Říkali jí Ivce* (Praha, Primus 1996).

62. *Vitr - ilegální časopis mladých autorů z Vysočiny*. In: Mikulovská sympozia. XXIV. MS 1996. Kulturní periodika na Moravě, Mikulov - Brno 1997, s. 125 - 132.

– Kratší verze studie o ilegálním časopisu ze 40. let. Viz č. 57.

1998

63. *Autobiografie Dominika Pecky*, Duha 12, č. 1, s. 20.

– Recenze knihy *Starý profesor vzpomíná* (Praha, ZVON 1996).

64. *Korespondence Jiřího Mahena s jihlavským knihovníkem Stanislavem Rambouskem*, Rozpravy Milíře. Příloha členského zpravodaje Společnosti Jiřího Mahena, č. 5. (k Milíři č. 7, jaro 1998), 8 s.

– Jiná verze zprávy o diplomové práci Mgr. Blanky Vackové (viz č. 60); je zde otištěno několik Mahenových dopisů S. Rambouskovi z let 1933 - 1937.

65. *Mahenovy vánoční dárky*, Milíř. Členský zpravodaj Společnosti Jiřího Mahena v Brně, č. 7 (jaro 1998), s. 5 - 6.

– Vzpomínka na knihy, které autor dostal po otcově smrti jako vánoční dárky od J. Mahena, doplněná informací o korespondenci J. Mahena adresované J. Rambouskovi a jeho matce v letech 1937 - 1939.

66. *Ještě jeden návrat k vydanému sborníku Dotyky*, Jihlavské listy 9, č. 76, 22. 9., s. 8.

– Článek doplňuje některé údaje sborníku, který vydalo Muzeum Vysočiny a Státní okresní archiv při příležitosti výstavy „Dotyky. Židé v dějinách Jihlavska“, a vybízí k podrobnějšímu zmapování osudů jihlavských Židů v letech 1939 - 1945.

67. *Jihlava v díle moravského „kukátkáře“*. *Sto let od smrti Václava Kosmáka*, Vlastivědný sborník Vysočiny, oddíl věd společenských.

čenských XI, 1998 (vyšlo 1999), s. 377 - 392.

– Stať o životě a díle Václava Kosmáka, v níž je hlavní důraz kladen na jihlavské motivy obsažené v jeho tvorbě (Vzpomínky bývalého studenta, Otrávená růže aj.).

68. *Menšinový pracovník JUDr. Osvald Haičman*, tamtéž, s. 466 - 468. (se Z. Urbanovou)

– Článek ke 120. výročí narození a 70. výročí úmrtí jihlavského advokáta a menšinového pracovníka, mj. zakladatele a předsedy jihlavského odboru Národní jednoty pro jihozápadní Moravu.

69. *Jihlavský maturant Emil Ransdorf*, tamtéž, s. 468 - 470.

– Vzpomínka na poválečného předsedu Svazu vysokoškolského studentstva a poúnorového emigranta; je zde otištěn nekrolog, který napsal do časopisu Svědectví (roč. 12/1974, č. 48) Pavel Tigrid.

70. *Za Aloisem Šimkou*, tamtéž, s. 471 - 474.

– Nekrolog jihlavského novináře, regionálního historika a beletristy (1925 - 1997).

71. *Byla jihlavskou herečkou ...*, tamtéž, s. 491 - 492.

– Recenze knihy Vlasty Schönové *Chtěla jsem být herečkou*.

72. *Tři nové knihy Jihlavana Dominika Pecky*, tamtéž, s. 492 - 498.

– Obsáhlá recenze v 90. letech vydaných knih Dominika Pecky (*Z deníku marnosti*, *Starý profesor se hlásí o slovo*, *Starý profesor vzpomíná*), která je uvedena poznámkami k jeho životopisu a k jihlavskému působení.

73. *Druhá diplomová práce o Mahenově korespondenci se Stanislavem Rambouskem*, tamtéž, s. 498 - 499.

– Zpráva o diplomové práci Lenky Juráškové, která je pokračováním práce Blanky Vackové. Viz č. 60.

Menšinový pracovník JUDr. Osvald Haičman

Blízko vchodu do jihlavského hřbitova je mezi hrstkou čestných hrobů z let první republiky i místo posledního odpočinku advokáta

a menšinového pracovníka JUDr. Osvalda Haičmana, od jehož náhlého úmrtí uplynulo v roce 1998 už sedmdesát let.

Osvald Haičman se narodil 16. srpna 1878 v Řehořově jako syn učitele. Před sto lety, v roce 1898, maturoval na třebičském gymnáziu a poté studoval na Karlově univerzitě práva. Promoval 16. prosince 1905 a působil potom jako jako advokátní koncipient v Uherském Hradišti, Brně a Jihlavě. V roce 1912 složil advokátní zkoušky a v únoru 1913 si v Jihlavě otevřel vlastní advokátní kancelář. Jako advokát byl znám svým sociálním cítěním a vlídností ve styku s klienty ze sociálně slabších vrstev.

O. Haičman byl členem jihlavské vlastenecké společnosti „Držme se!“, scházející se v hostinci U tří knížat, a z této stolové družiny vznikl pak odbor Národní jednoty pro jihozápadní Moravu. O založení jihlavské odbočky Národní jednoty se místní vlastenci pokoušeli již v letech 1889 a 1907, ale její existence měla v obou případech jen krátké trvání. Řídící učitel František Dědič, autor článku *Činnost Ná-*

rodní jednoty v publikaci Jihlava - město a okolí,¹ o tom píše: „Teprve přičiněním rodáka zdejšího kraje, upřímného a nadšeného Čecha, mladého advokáta dr. Osvalda Haičmana, ustanoven byl na schůzi dne 25. března 1914 odbor po třetí, a to definitivně. V následujících letech válečných sice ustala jeho činnost podobně jako ostatních národních korporací, ale v prvních měsících popřevratových svolává dr. Haičman ustavující valnou hromadu, reorganizuje odbor a řídí jeho činnost jako předseda až do své smrti.“

Za první světové války byl dr. Haičman jako nadporučík vojenským správcem textilních továren v Humpolci a Heleníně, později působil jako nadporučík-auditor v Bohumíně, Krakově a Vídni, kde - jak píše v březnu 1928 Jihlavský kraj - „s nasazením své vlastní osobní bezpečnosti se snažil mařiti krutost rakouské justice“.

Po převratu se Haičman postavil do čela obrodných národních snah na západní Moravě, přičinil se o zřízení krajského sekretariátu Národní jednoty a organizoval širokou síť jejích poboček. Byl také členem brněnského ústředního výboru Národní jednoty.

V popřevratových letech rozvinula Národní jednota, vedena heslem svého zakladatele Leandra Čecha „Pro blaho naší vlasti, pro blaho národa!“, bohatou činnost. Usilovala zejména o postupné počestění tzv. jihlavsko-štockého ostrova a snažila se kulturně i ekonomicky podporovat české obyvatele. Pořádala přednášky a manifestace, zakládala menšinové školy, ale podporovala např. i stavbu rodinných domků, pomáhala při získávání výhodných úvěrů, zakládání živností a hledání zaměstnání. Po Haičmanově smrti založila Národní jednota k okamžité podpoře menšinářů fond, který „ku počtě svého zasloužilého předsedy“ nazvala Fondem Dr. Haičmana. Po pěti letech existence, v roce 1933, bylo ve fondu 17 000 Kč. Z fondu byly např. zakoupeny pozemky v Píšťově, které byly levně přenechány osmi stavebníkům, dva domky byly postaveny v Cerekvičce, jeden v Kostelci, v Hruškových Dvorech byl zbudován český hostinec a dva domky atd. Celkem bylo s přispěním Národní jednoty postaveno v Jihlavě a okolí 61 domků.

Politicky byl Osvald Haičman organizován v národně demokratické straně a stal se jejím

čelným funkcionářem na západní Moravě: byl členem zemského výkonného výboru a předsdou župní organizace. Zastával i četné další funkce - v Družstvu Besedního domu, v Sokole, Radioklubu, Okresní péči o mládež, ve sportovním klubu S.K. Jihlava, v Loveckém spolku aj. Ve dvacátých letech byl jednou z vedoucích osobností hnutí Za českou Jihlavu, jež pak dovedlo českou kandidátku k volebnímu vítězství v roce 1925, kdy se starostou Jihlavy stal poprvé Čech, advokát JUDr. Rudolf Veverka.

V této době pracoval dr. Haičman na jihlavské radnici i v jihlavské veřejnosti neúnavně pro sblížení českých politických stran, a ačkoliv byl funkcionářem národní demokracie, sledoval vždy především zájmy národní a celospolečenské. Proto byl v roce 1927 pověřen předsednictvím výboru tzv. desítky, tj. desíti českých politických stran, jež měly připravit blížící se komunální volby. Důvěřovali mu i jihlavští sociální demokraté, kteří o něm uvažovali jako o společném kandidátu na místo starosty. Haičmanovi šlo především o to, aby „desítka“ obnovila jednotu české fronty, která v předválečných letech vystupovala společně, ale později se vinou přemíry stranictví a osobních sporů začala rozpadat.

Významnou složkou Haičmanovy práce byla jeho snaha postavit - jak píše Jihlavský kraj - „národní práci na spolehlivý základ hospodářský“. Po roce 1918 byl dr. Haičman pověřen dozorem nad velkým množstvím průmyslových závodů v celé jihlavské oblasti. Jeho úkolem bylo zajistit poválečnou obnovu, přechod na mírovou výrobu a hladký chod těchto podniků tak, aby byla v regionu zajištěna jak hospodářská produkce, tak i zaměstnanost.

Dobové zprávy charakterizují Osvalda Haičmana jako vynikajícího právníka a výborného řečníka. Přemíra práce a úkolů měla však zřejmě neblahý vliv na Haičmanův zdravotní stav. Dne 9. března 1928 dr. Haičman uprostřed práce - v senátní síni jihlavského Krajského soudu - umírá na selhání srdce.

Jeho pohřeb, který se konal 12. března 1928, byl, jak píše dobový tisk, ohromným a důstojným holdem české Jihlavě národnímu a menšinovému pracovníku, jehož poctivé práce nebude v dějinách Jihlavy nikdy zapomenuta.

to. Nad Haičmanovou rakví promluvil starosta Rudolf Veverka. Mezi množstvím projevů soustrasti, které dostala rodina zemřelého, jsou osobní dopisy mnoha významných osobností dvacátých let - mj. Karla Kramáře, brněnského univerzitního profesora Bohumila Baxy, právníka a zakladatele Červené sedmy Jiřího Červeného a profesora pražské právnické fakulty Antonína Hobzy.

Zora Urbanová - Jiří Rambousek
Foto archiv J. Rambouska

Poznámka

- 1 *Jihlava - město a okolí*. Red. B. Bradáč, J. Mašek a V. Urbánek, B. m., Národohospodářská propagace Československa, řada A, 1933, s. 74.

Jihlavský maturant Emil Ransdorf

V seznamu maturantů jihlavského gymnázia z roku 1939 je ve třídě VIII.A, jejímž třídním byl prof. Dobroslav Vaněk, uvedeno i jméno Emil Ransdorf. Po znovuotevření českých vysokých škol v roce 1945 studoval Ransdorf na Karlově univerzitě práva a aktivně se podílel na rušném politickém dění let 1945 - 1948. Byl členem národně socialistické strany a jako funkcionář a starosta spolku Všehrd, který sdružoval posluchače právnické fakulty, byl posléze zvolen předsedou Svazu vysokoškolského studentstva, vrcholové organizace vysokoškoláků.

S výjimkou filozofických fakult a Vysoké školy politické a sociální měli tehdy národní socialisté prakticky na všech vysokých školách většinu; na podzim 1947 činil podíl hlasů národně socialistických a lidoveckých studentů téměř dvě třetiny. To velmi nelibě nesly orgány a fakulní organizace KSČ. Ransdorf proti komunistům a jejich pokusům ovládnout vysokoškolské spolky ostře vystupoval, a byl proto častým terčem útoků komunistických účastníků vysokoškolských plenárek i tiskových orgánů KSČ.

V roce 1947 např. komunisté Ransdorfa lživě obvinili, že byl za války členem protektorát-

ního Kuratoria pro výchovu mládeže. Ve skutečnosti byl funkcionářem sportovního klubu NSK Praha, který pokračoval v činnosti nacisty rozpuštěného Vysokoškolského sportu. Ve svém polemickém článku Na pomluvy se odpovídá, otištěném ve Svobodném slově v rubrice Rovně a jasně,¹ Ransdorf píše, že komunističtí studenti užívají známých nemravných metod „*nacistických skunků*“ a přirovnává jejich způsob nedoloženého obviňování k Sicherheidsdienstu. Týž krátký článkuček obsahoval i narážku na procesy v SSSR (u nás se zatím ještě neužívají „*metody obvyklé snad v některých novodobých demokraciích*“) a v závěru se Ransdorf - aniž jmenuje - ptá, jak je možné, že členem československé vlády je člověk, který tupil jméno zakladatele státu T. G. Masaryka, a generálním tajemníkem ÚRO funkcionář zrádcovské protektorátní odborové ústředny NOÚZ. Čtenáři samozřejmě dobře věděli, že má na mysli Václava Kopeckého a Evžena Erbana.

Nelze si představit, že by byli komunisté na tohoto svého nesmlouvavého (a na poměry v tehdejší Národní frontě nezvykle odvážného) protivníka po svém únorovém vítězství zapomněli. Nebýt toho, že brzy po únoru 1948 odešel do zahraničí, byl by Emil Ransdorf jistě jedním z prvních obžalovaných v politických procesech padesátých let. Jeho spolupracovník z výboru SVS Jiří Ješ, dnes známý rozhlasový komentátor a publicista, strávil po únoru v komunistickém žaláři sedm let. Ransdorf by byl pravděpodobně stanul po boku dr. Milady Horákové, Antonie Kleinerové, Františka Přeučila, dr. Jiřího Hejdy a dalších obžalovaných ve smutně proslulém procesu z června 1950, který vyústil v sérii justičních vražd.

Cílem tohoto krátkého článku není Ransdorfův životopis ani celkové hodnocení jeho činnosti. Chci pouze připomenout nekrolog, který po Ransdorfově předčasné smrti napsal v roce 1974 do pařížského časopisu Svědectví² pod značkou *Re* vedoucí redaktor exilového čtvrtletníku a Ransdorfův přítel Pavel Tigrid. Článek cituji v plném znění:

ZEMŘEL EMIL RANSDORF. Po hrůzně těžké nemoci, ve věku třiapadesáti let, v New Yorku, v náručí své oddané ženy Dagmary. Osud divně udílí: Emil byl jakoby stvořen

k akci a pohybu, k radosti, k optimismu, nezdolnému elánu a životnímu veselí. A přece údělem se mu stalo pomalé umírání ve věku, kdy lidi Emilova typu bývají nejaktivnější, plní plánu do budoucnosti. Ale jako v životě, i ve smrti byl Emil nepředstavitelně statečný.

Jméno Emil Ransdorf se stalo v Československu proslulým v letech 1945-48, především mezi vysokoškolskou mládeží, ale i v tehdejší politice vůbec. Jako předseda Svazu vysokoškolského studentstva se potýkal - sám vtipný a pohotový řečník - s glajchšaltujícími pokusy komunistů, o nichž věděl, že jsou předzvěstí nesvobody nejen studentů, ale všeho lidu a že ústupky se tu zle vyplatí. Nemýlil se. Komunisté se ho obávali a hned v prvních dnech Února 1948 na něho vydali zatykač. Emil se skrýval u přátel, koupil si tmavé brýle, přebarvil si vlasy a dostal se za hranice svérázným, dalo by se říci ransdorfovským způsobem: v uzoučké skříni jídelního vozu mezinárodního rychlíku.

V Německu se okamžitě pustil do práce. Napřed sociální ve prospěch tisíců uprchlíků z ČSR, kteří tehdy zaplňovali bídné lágry a usilovali o emigraci dál na západ. Emil se překonaával v obětavosti: rozvážel potraviny a šatstvo a dobré slovo, dnem i nocí se staral, intervenoval, vyjednával s německými i okupačními úřady. Podařilo se mu doslova vydupat ze země vzorný tábor (bývalá německá kasárna v Ludwigsburgu), určený výlučně pro studenty z Československa, s kurzy a samosprávou pod záštitou IRO, pomocné organizace Spojených národů. Bylo v těch dobách dobré zajet do Ludwigsburgu a nabýt nových sil a důvěry v českou věc: takové byly výsledky nezdolného a zároveň veselého, pozitivního, mladého úsilí Emila Ransdorfa.

Později v Americe pracuje Emil jako číšník - a nebyl by to on, kdyby i v tomto oboru v průběhu několika let nedokázal maximum. Brzo patřil k nejlepším a nejvýše placeným odborníkům v oboru pohostinství. Nejenom, že Emil nedělal nikdy nic napolovic: šlo mu také o to být zcela nezávislý existenčně a finančně a teprve pak dělat politiku. Dělal ji v New Yorku a ve Washingtonu, jak se dalo, v exilových organizacích a krajanských spolcích, vždy obětavý, vždy ochotný naslouchat názorům druhých, vždy Čechoslovák každým coulem.

V padesátých letech zakládal s námi tento časopis, ale do jeho redakční rady nikdy nevstoupil. Nesouhlasil se základní linií redakční politiky, jež vycházela ze zkušenosti polského října i maďarské revolty 1956 a anticipovala gradualistický vývoj a zásadní dialog s reformními komunisty v Československu. Když se v průběhu let tento postup ukázal správný, Emil to uznal, jak jen právě on to dovedl - s úsměvem, bez kličkování, přátelsky.

Byl to přítel nás všech, část našeho osudu, ba našeho života. Jak bychom mohli zapomenout tohoto dobrého člověka, kamaráda a druha Emila Ransdorfa!

Emil Ransdorf nenesl svůj nucený odchod z vlasti lehce. Vyprávěl mi o tom jeden z návštěvníků New Yorku, který si také všiml, že v bytě manželů Ransdorfových byl na čelném místě pověšen velký obraz Hradčan spolu s portrétem prezidenta Masaryka.

A ještě jednu podrobnost bych chtěl zaznamenat, protože tento příběh o pomoci kamarádovi v těžké době nacistické okupace by asi propadl neúprosným sítem času. Jiný jihlavský maturant, novinář, divadelní kritik a dramatik Jiří Kárnet (nar. 1920, maturoval roku 1938),³ napsal v letech války divadelní hru Bloudění a nabídl ji Vinohradskému divadlu. Před cenzurou jej tehdy kryl jeho přítel Emil Ransdorf. O pár let později se oba sešli v newyorském exilu. Kárnet, který v New Yorku žije podnes, byl až do odchodu do důchodu redaktorem newyorské redakce Svobodné Evropy - jeho reportáže se Studia Manhattan, které sám četl, patřily k velmi oblíbeným a sledovaným relacím. Kárnetovo Bloudění se nakonec hrálo až po válce na scéně pražského studentského divadla DISK.

Jiří Rambousek

Poznámky

- 1 Emil RANSDORF, *Na pomluy se odpovídá*, Svobodné slovo, 1947, 2. prosince, s. 2.
- 2 Pavel TIGRID, *Zemřel Emil Ransdorf*, Svědectví, čtvrtletník pro politiku a kulturu 12, 1974, č. 48, s. 600 - 601.

3 O Jiřím Kárnetovi jsem se podrobněji zmínil v článku *Osudy*, otištěném v almanachu 75 let českého gymnázia v Jihlavě. 1919 - 1994, Jihlava 1994, s. 70 - 74.

První jihlavský český knihovník

18. října 1997 by se dožil sta let Stanislav Rambousek, první český knihovník v Jihlavě.

Stanislav Rambousek se narodil v Pardubicích v rodině železničního úředníka, po jehož smrti roku 1911 měla vdova co dělat, aby svým čtyřem synům zajistila slušnou existenci. Stanislav studoval gymnázium ve Dvoře Králové (maturoval v Hradci Králové) a klasickou filologii a filozofii na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy (1916 - 1921). Sám poznal, co je to nedostatek, proto jeho první literární práce ostře kritizují současný život zejména na venkově (např. v povídce *Marjánka* působivě vykreslil hluchou, všemi ponižovanou žebračku). Bystrý student bojoval např. za změnu univerzitního zákona z roku 1882 a jménem studentstva vystoupil proti zdražování jízdného Elektrických podniků.

Deset semestrů filozofické fakulty vystudoval s vyznamenáním (v posledním roce navštěvoval také přednášky České státní knihovnické školy), ze zdravotních a finančních důvodů však studium nezakončil doktorátem. V roce 1921 vyhrál konkurz na místo prvního českého knihovníka v Jihlavě. Česká městská knihovna (a čítárna) sídlila v Besedním domě, později se přestěhovala do adaptovaného domu v Kapucínské, dnešní Divadelní ulici č. 5. Rambousek budoval knihovnu téměř od základů, stala se hlavním smyslem jeho života. Za osvětovými zkušenostmi podnikl řadu cest do ciziny a např. v roce 1929 vystoupil za Československo na kongresu v Cambridgi. Neomezoval se jen na poznatky ze západních knihoven, ale navazoval styky i s knihovnami polskými a ruskými. Ve své práci se řídil stejnými zásadami jako např. brněnský Jiří Mahen. Především začal organizovat knihovní fond. Měla-li knihovna v roce 1922 jen 4 855 svazků a 762 čtenářů, v roce 1934 jich už bylo 1 577 a fond měl 12 700 svazků. Snaze učinit z knihovny ústav výchovy dospělých věnoval svůj čas i v neděli

a ve svátky a nezapomínal především na mladé čtenáře. Kromě knihovny vybudoval i veřejnou čítárnu (roku 1924), která sloužila desetitisícům čtenářů.

Organizace knihovnictví trpěla nejednotností a jako nutné se projevilo zřízení samostatné organizace veřejných knihoven. Proto byl 16. 1. 1927 v Brně na valné hromadě veřejných knihovníků ustaven Spolek veřejných obecních knihovníků; jeho jednatelem byl zvolen Stanislav Rambousek (předsedou se stal Jiří Mahen). Cílem SVOK byl boj za lepší sociální postavení knihoven a za jejich výchovné poslání. Dosažení tohoto cíle však bylo těžko uskutečnitelné a SVOK roku 1935 zaniká, respektive se slučuje s pražským Spolkem čs. knihovníků.

Vedle své hlavní, knihovnické činnosti Stanislav Rambousek organizoval a zakládal řadu osvětových institucí. V rukou českého knihovníka se sbíhaly všechny nitky českého kulturního života v Jihlavě. Neuskutečněným snem Stanislava Rambouska bylo zřízení Osvětového domu. Zabránila tomu jeho náhlá smrt 9. 11. 1937. Rambousek zval do Jihlavy významné vědce a umělce. Přednášeli zde Arne Novák,

Pavel Eisner, Josef Hora... Nadšeně bylo přijato České kvarteto a prof. Josef Skupa.

Stanislav Rambousek záhy našel cestu i do ochotnického spolku Klicpera (zal. roku 1888), v němž působil jako režisér i herec (současníci vzpomínali na jeho Jana Husa ve hře Aloise Jiráska). Jeho zásluhou se hrály nejen klasické hry české (Jirásek, Maryša bratří Mrštíků aj.), ale i hry světového repertoáru (např. Rollandovi Vlci). Rambousek (spolu s Vilémem Novým, otcem Kamily Moučkové) se nebál např. uvést nepřilíživě úspěšnou hru italského futuristy F. T. Marinettiho Ohnivý buben.

Rambousek zval do Jihlavy ke spoluúčasti takové herecké veličiny, jako byli Václav Vydra, Eduard Kohout, Jaroslav Vojta, Antonie Nedošínská, Eva Vrchlická, Olga Scheinpflugová, Bedřich Karen, Jiří Dohnal či světově uznávaná pěvkyně Ema Destinová. Pro ochotníky pořádal divadelní kurzy, na nichž přednášeli významní divadelní teoretici (např. Jiří Mahen).

Roku 1927 se Stanislav Rambousek pokouší na popud Jiřího Mahena vytvořit stálé české divadlo opírající se o trojměstí Jihlava, Třebíč, Německý (dnes Havlíčkův) Brod. Neúspěšně. Jeho následovníci byli o půl století úspěšnější.

Svou kritikou slabých divadelních her ochotnického repertoáru a prosazováním náročných her domácích i světových přispěl Rambousek k vynikající úrovni jihlavských ochotníků, z jejichž řad vyšly později uznávané osobnosti divadla profesionálního (Eva Kubešová, Ladislav Šimek, Jaroslav Moučka, Luba a Rudolf Pellarovi, František Kokejl, Bořivoj Navrátil, Kamila Moučková a jiní až po R. Urbánka a Jana Nováka).

Stanislav Rambousek se významně podílel i na organizování oslav 500. výročí přijetí basijských kompaktát roku 1936.

Hlavní význam Stanislava Rambouska je ovšem v jeho činnosti knihovnické. Nekrolog z 9. 11. 1937 jej hodnotí jako významného československého knihovníka, který vedle praktické činnosti věnoval své síly i řešení teoretických a organizačních problémů vzdor tomu, že už ve 30. letech trpěl vážnou srdeční chorobou. Možná neúplný soupis jeho studií a článků nejen z oblasti knihovnictví představuje neuvěřitelné číslo **d e v a d e s á t !**

Jiří Mahen po Rambouskově smrti napsal, že Rambousek patřil k lidem, kteří „šli opravdu cestami, které nebyly zrovna jasny, ale vyšlapávali je s trpělivostí, která by už sama mohla upozornit na to, že tu jde o něco, co není pouhou tvrdohlavostí...”. Hrob Stanislava Rambouska je v urnovém háji Ústředního hřbitova v Jihlavě, jemuž vévodí Šlesingerovo sousoší Zaváté šlépěje. Chtělo by se nám věřit, že šlépěje práce Stanislava Rambouska zaváty nejsou.

Jaroslav Točík
Kresba Eduard Milén

Za Aloisem Šimkou

Dne 15. října 1997 zemřel v bratislavské nemocnici na Kramárech ve věku sedmdesáti dvou let jihlavský novinář, regionální historik a beletrista Alois Šimka. Narodil se 6. září 1925 v Újezdě u Brna, ale od raného dětství žil v Jihlavě. Roku 1972 se odstěhoval k manželce do Bratislavy, ale Jihlavu vždy považoval za svůj pravý domov. V Bratislavě pracoval až do odchodu do důchodu jako podnikový knihovník, archivář a redaktor závodních časopisů.

V této druhé etapě svého života publikoval mnoho článků a povídek i ve slovenských časopisech a denících. Zároveň až do posledních let často zajížděl do Jihlavy, jež je také dějištěm většiny jeho literárních prací. Také Šimkovy odborné stati a monografie jsou z valné části věnovány Jihlavě a Vysočině.

V roce 1942, po absolvování obchodní školy, se Šimka jako sedmnáctiletý rozhodl odejít do zahraničí, kde se chtěl zapojit do protifašistického boje. Po nezdařeném pokusu o přechod na Slovensko se však ocitl ve vězení gestapa v Uherském Hradišti. Při výsleších trval na tom, že byl pouze na výletě, a byl nakonec propuštěn. V roce 1944 se podílel na činnosti pražské ilegální skupiny Mládež revoluce a podařilo se mu navázat spojení s ilegálními odbojovými organizacemi působícími v Třebíči (RE-VI) a Moravských Budějovicích (LENKA - Jih). Ve dnech osvobození byl spolu s mnoha dalšími mladými lidmi, junáky, sokoly a příslušníky odbojových organizací, členem Spojovací služby při jihlavském Posádkovém velitelství, působící již od 5. května 1945. Tato hlídková, pořádková a informační služba fungovala až do letních měsíců roku 1945. Za svou zpravodajskou a organizační činnost v odboji obdržel Alois Šimka dvě vyznamenání.

Po roce 1945 byl Šimka redaktorem jihlavského časopisu Svazu české mládeže Mladá Vysočina (po čase přejmenovaného na Nové mládí), v dalších letech pak redigoval závodní časopis Motorpalu Tryska. Jako funkcionář dívčího fotbalu navštívil s družstvem Rapidu Jihlava Itálii a Anglii a s výpravami cestovních kanceláří byl v Egyptě, v Alžíru, na Kavkaze, na Kubě a ve Francii. Jugoslávii poznal hned po vojenské službě jako brigádník na trati mládeže Brčko - Banovici. O svých cestách napsal do novin a časopisů mnoho cestopisných reportáží.

Od roku 1954 pracoval Alois Šimka pod vedením vynikajícího historika dr. Františka Hoffmanna, CSc., v jihlavském okresním archivu. V té době doplnil své vzdělání univerzitním kurzem pro archiváře. Bohaté fondy jihlavského archivu se Šimkovi staly vítaným zdrojem námětů k beletristickým pracím i historickým studiím. Z vědeckých a popularizačních prací jsou nejcennější knižně (nebo for-

mou samostatných brožur) vydané práce *Od Mnichova k 15. březnu* (1959), *Národně osvobozenecký boj na Jihlavsku* (1963), *První světová válka a Jihlavsko* (1964) a *Sto let Severozápadní dráhy* (1971) a také delší článek *Česko-německé vztahy na Jihlavsku v třicátých letech* (Časopis Matice moravské 107, 1988, s. 197 - 216). V roce 1984 - již v době pobytu na Slovensku - dokončil Šimka rozsáhlý *Literární místopis jihlavského okresu*, jehož jsem spoluautorem. Rukopis této knihy je uložen v jihlavské Městské knihovně.

Práce z regionální historie jsou ve výběru témat i v hodnocení samozřejmě poznamenány ideologickými hledisky pounorového režimu, ale přesto mají dodnes cenu. Šimka se totiž - zčásti také díky patronátu dr. Hoffmanna - opírá především o bohatství konkrétních údajů získaných studiem v archivu a rozhovory s pamětníky, takže jeho celkový pohled na dané téma je diferencovaný a většinou i objektivní.

Šimkovou knižní prvotinou byla útlá sbírka fantastických povídek *Na počátku bylo slovo*, která vyšla v roce 1947 v nakladatelství Mladá kulturní Morava v Brně. Byla podepsána pseudonymem Swen Morow, který (také v podobě Sven Morrow) Šimka pro některé své práce užíval až do konce života. V novinách publikoval nejčastěji pod značkami -aš, AŠ, ši-, -im a mk. Příležitostně používal i pseudonymů Břetislav Milan a M. Blažej.

V roce 1947 vydal Šimka - Morow v Mladé kulturní Moravě ještě jednu nevelkou knížku, *Laděno v E*. Jsou to krátké, většinou nesyžetové prózy, v nichž mladý autor manifestuje své idealistické představy o budoucnosti a kritizuje sobectví, vládychtivost a snahy žít na úkor druhých: „Nuže, hrejte si, ale ty stroje, ty vám již nedáme do rukou, ani nebudeme pro vás dělat hračky. Hrejte si. Prchá vám rychle čas. Je vám vyměřeno již jenom poslední, dvacáté století... A pak ... pak bude jiný, lepší svět rovných, šťastných, přímých lidí.“

Někdy koncem čtyřicátých let se Šimka jako jeden z prvních u nás (ne-li vůbec první) začal zabývat vizuální poezií. Tiskem vydal sbírku osmi kaligramů *Objevení* (pod pseudonymem Swen Morrow, bez vnošení a udání nakladatele, výtvarná spolupráce Libor Skála a Štefan Kalužinský) a své obrazové básně

zpřístupnil také na několika malých výstavách. Šlo však pouze o básnický i výtvarně málo původní ohlas známých kaligramů Guillaumea Apollinaira - naše originální vizuální poezie se zrodila až v době, kdy se experimenty tohoto druhu začali zabývat Jiří Kolář, Ladislav Novák, Josef Hiršal, Bohumila Grögerová, Emil Juliš a někteří další básníci.

Dobu nacistické okupace Jihlavy zachytil Alois Šimka ve své patrně nejlepší beletristické práci *Kavárna na rohu náměstí* (1979). Zdařile v ní evokuje nejen válečné okouzlení mládeže swingovou etapou jazzu a dobu citového dospívání své generace, ale i atmosféru hrůzy po atentátu na Heydricha. Postava kavárníka Kratochvíla je inspirována tragickým osudem nacisty popraveného jihlavského restaurátora a majitele kavárny Katrnožky. Delších i kratších povídek a novel (také detektivních, z žánru sci-fi a z námětové sféry trampské romantiky) napsal Alois Šimka desítky. Mnohé z nich vycházely na pokračování v jihlavských, třebečských a havlíčkobrodských listech. Pokoušel se i o útvary dramatické - jeho rozhlasová hra *Chodníček do školy* získala 2. cenu v soutěži slovenského Poverenictva školství. Šimkovým nepřítelem při literární práci byl spěch, malá pečlivost fabulační a stylistická, jeho neúnavná pracovitost a množství nápadů byly však obdivuhodné. O kvantitě a tematické šíři Šimkovy činnosti svědčí *Personálna bibliografia*, kterou k autorovým šedesátinám sestavil jeho bratr Stanislav Šimka (Bratislava, Výstavba hlavního mesta SSR Bratislavy, Technická knižnica 1985). Soupis má více než 450 položek.

Po listopadové revoluci založil Šimka v Jihlavě malé nakladatelství Domov a svět, v němž mj. vydal svou rozsáhlou povídku *Cesta domů* (1990), vyprávění o dobrodružstvích dívek vracejících se na konci války z nasazení v Německu do svých domovů. Záslužným činem byla reedice staršího životopisu jihlavského misionáře ze 17. století Strobacha, jehož autorem je brtnický rodák Matěj Procházka (*Smrt na ostrově - Život a mučednická smrt misionáře Augustina Strobacha*, úvod Alois Šimka, 1991). Ilustrace *Smrti na ostrově* a obálka *Cesty domů* jsou dílem autorova přítele ak. mal. Miloslava Pečinky.

V posledních letech už Šimka nemohl tisk svých publikací financovat, a protože se ediční činnosti nechtěl vzdát, vydával své práce ve skromné úpravě jako soukromé tisky napsané na stroji a rozmnožené xeroxem. Počet výtisků byl samozřejmě nízký - mají je většinou jen autorovi přátelé a jihlavské kulturní instituce. V této řadě vyšly malé monografie o několika význačných Jihlavanech (Vojtěch Cvek, Antonín Ondříček, František Bláha, Karel Urban, František Marek a Stanislav Vácha), dále stať o nacionalistickém a později nacistickém spisovateli K. H. Stroblovi a také práce vzpomínkové a beletristické. Sám mám těchto Šimkových brožur (některé jsou rozmnoženy cyklostylem) celkem osmačtyřicet, pět z tohoto počtu však nenapsal Šimka - ten byl pouze vydavatelem. Autory jsou Rémy de Gourmont (ve starém překladu Jarmila Krecara), Louis Fürnberg (v přebásnění neprávem zapomenutého Jihlavana dr. Františka Marka), Johann Lavundi (povídka neznámého chorvatského autora, s nímž se Šimka seznámil prostřednictvím svých přátel, překlad do slovenštiny Olga Baginová), Jozef Darmo (článek o hodnocení SNP, který do češtiny přeložil A. Šimka) a Marie Zaplatílková (cyklus veršů *Listy a bodláči*). Knižovna Muzea Vysočiny vlastní ještě jím uspořádané a vydané „svazčky“ veršů, jejichž autory jsou Olga Baňacká - Belina (*Tráva a ihličie*), Jindřich Hošek - Přibyslavský (*Starosvětské sloky*), František Šima (*Poema srdce*) a Zbyněk Fukan (*Varia triste*).

Jedna z posledních Šimkových brožurek, nazvaná *Okruhy*, je v beletristickém rouše jakýmsi loučením se životem, bilancí úspěchů a ztroskotání regionálního spisovatele, od mládeži toužícího napsat úspěšný román, který by udělal „díru do světa“. Spisovatel leží v horečkách, cestuje ve snových vizích po celém světě a vzpomíná na to, co prožil. Nakonec se přece jen uzdraví a má znovu chuť do práce. Pacient si v těchto snech představuje i vlastní pohřeb, na němž dlouze a nudně, ale pochvalně hovoří kamarád Halousek, který za života jeho práce vždy přísně kritizoval - je to patrně vzpomínka na náš padesátiletý přátelský vztah, vzniklý za dob Spojovací služby a Mladé Vysočiny.

Povídky a odborné stati z posledních let jsou ještě více než práce staršího data pozna-

menány přílišným chvatem. Je v nich nemálo stylistických, gramatických a někdy i věcných chyb (a také překlepů), ale nebylo by správné je pro tyto nedostatky zatratit. Šimka v nich totiž zaznamenal mnoho cenných podrobností, jež by jinak zcela jistě zmizely v nenávratnu. To platí zejména o polobeletristickém a polo-memoárovém cyklu *Příběhy Židovské ulice*, zachycujícím figurky a atmosféru Jihlavy dvacátých a třicátých let našeho století. Poslední zásilka těchto strojopisných brožur - *Lokální patriot, Válečná maturita, Křídla (Kapitoly z jihlavského letectví)* a *Novinář Josef Řezníček* - mi došla až po Šimkově smrti, adresa však byla napsána rukou mého přítele. Alois Šimka se jihlavskou tematikou zřejmě zaměstnával doslova do posledních chvil svého života.

Jihlavě a jejím obyvatelům je věnována i nejrozsáhlejší (a po mém soudu nejlepší) z těchto brožur - *Střed světa*. Je to poněkud přepracovaná verze stejnojmenné knihy, jejíž rukopis autor nabízel v roce 1988 brněnskému nakladatelství Blok. Šimka v ní formou vzpomínkových fejetonů a krátkých příběhů zaznamenal lidské osudy a události z let před druhou světovou válkou i po ní, zčásti i se jmény konkrétních osob, které ve svém životě poznal. Věrně tu např. zachytil atmosféru předválečných čtvrtěních jarmarků na jihlavském náměstí. Dějištěm všech příběhů je Masarykovo

náměstí s kruhem laviček kolem morového sloupu - to je onen střed světa, Šimkovo oblíbené místo.

Na závěr dejme slovo autorovi, jehož životu a dílu je věnován náš článek. V krátké próze *Domov* napsal Alois Šimka tato pěkná slova o svém milovaném městě: „*Nikde tak opojně nevoní lipový květ a nikde nemá pivo takovou chuť jako v hospůdce mládí. Sedím na náměstí pod morovým sloupem a dívám se, jak kolem mne prochází nová džínsová generace a jak plyne čas, který na bílých oblacích přiváží vzpomínky. Tady mne zdraví každá ulice, každý dům, každý strom. Touhle uličkou ses proháněl na koloběžce, na tomhle rohu ses dvořil krásné dívce. Tahle ulice vedla na nádraží a do světa, od něhož jsi tolik čekal. Dnes tě tatáž ulice vrací k domovu. Nic už nechceš, ale domov ti dává všechno: jistotu, že sem patříš stejně jako ten strom, který tu má své kořeny a srdce a ví, že jenom tady roste na správném místě.*”¹

*Jiří Rambousek
Foto SOkA Jihlava*

Poznámka

- 1 Děkuji Mgr. Petru Dvořákovi za cenné připomínky a doplňky k výčtu autorské i ediční činnosti Aloise Šimky.